

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO LEGISLACYJNE

Warszawa, 24 października 2022 r.

**Opinia do ustawy o Instytucie Rozwoju Języka Polskiego im. świętego Maksymiliana
Marii Kolbego (druk nr 838)**

I. Cel i przedmiot ustawy

Ustawa przewiduje utworzenie Instytutu Rozwoju Języka Polskiego im. świętego Maksymiliana Marii Kolbego, z siedzibą w Warszawie, oraz określa jego zadania i zasady funkcjonowania. Celem działalności Instytutu będzie wspieranie rozwoju języka polskiego za granicą. Jak wynika z uzasadnienia do projektu ustawy (patrz druk sejmowy nr 2588), z uwagi na wieloaspektowy charakter działań instytutu skierowanych do osób mieszkających na całym świecie oraz w celu uzyskania skuteczności tych działań, proponuje się utworzenie odrębnego podmiotu będącego państwową osobą prawną, realizującego ustawowo określone zadania. Do zadań Instytutu należy:

- 1) inicjowanie i realizowanie działań dotyczących promocji języka polskiego,
- 2) wspieranie kultywowania polskiej tradycji i wartości języka polskiego jako ojczystego oraz promocji języka polskiego jako ojczystego wśród Polonii i Polaków zamieszkałych za granicą,
- 3) wzmacnianie współpracy między Polonią i Polakami zamieszkałymi za granicą a podmiotami działającymi w Polsce i za granicą, w szczególności w dziedzinie edukacji i nauki,
- 4) wspieranie inicjatyw oraz projektów edukacyjnych i naukowych mających na celu pogłębianie znajomości języka polskiego,
- 5) upowszechnianie języka polskiego jako obcego,

6) współpraca ze szkołami, uczelniami, instytucjami publicznymi, stowarzyszeniami, fundacjami, organizacjami i innymi podmiotami działającymi w Polsce i za granicą na rzecz rozwoju języka polskiego za granicą.

Nadzór nad działalnością Instytutu sprawuje minister właściwy do spraw oświaty i wychowania.

W celu realizacji w/w zadań Instytut może tworzyć, za zgodą ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, oddziały zamiejscowe będące wyodrębnionymi jednostkami organizacyjnymi lub komórkami organizacyjnymi Instytutu, także mającymi siedzibę poza terytorium Polski. W przypadku tworzenia oddziału zamiejscowego poza Polską, niezbędna jest zgoda ministra właściwego do spraw zagranicznych. Za zgodą ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, Instytut może przekształcać i likwidować oddziały zamiejscowe, a w przypadku oddziału zamiejscowego mającego siedzibę poza terytorium Polski - konieczne jest uzyskanie opinii ministra właściwego do spraw zagranicznych, co do zasadności przekształcenia lub likwidacji.

Organami Instytutu są: Dyrektor Instytutu i Rada Instytutu. Dyrektora powołuje minister właściwy do spraw oświaty i wychowania po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw zagranicznych oraz ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. W skład Rady Instytutu wejść: jedna osoba powołana przez prezesa Rady Ministrów, jedna osoba powołana przez ministra spraw zagranicznych, jedna osoba powołana przez ministra kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz nie więcej niż sześć osób powołanych przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania. Do zadań Rady Instytutu należy opiniowanie: kierunków działalności Instytutu, inicjatyw, opracowań i badań prowadzonych przez Instytut oraz projektów: rocznego planu działania Instytutu i rocznego planu finansowego Instytutu, rocznego sprawozdania finansowego Instytutu, rocznego sprawozdania z działalności Instytutu, a także zmian w statucie Instytutu.

Podstawą gospodarki finansowej Instytutu jest roczny plan finansowy; przychodami Instytutu są:

1) dotacje podmiotowe z budżetu państwa przeznaczone na finansowanie bieżącej działalności Instytutu, w szczególności wynagrodzeń i pochodnych od wynagrodzeń, wyposażenia w niezbędne składniki majątkowe oraz wynajem nieruchomości,

- 2) dotacje celowe z budżetu państwa przeznaczone na finansowanie lub dofinansowanie działalności Instytutu, w tym finansowanie lub dofinansowanie inwestycji,
- 3) przychody z działalności gospodarczej prowadzonej na zasadach określonych w ustawie (dozwolona działalność gospodarcza ma być wyodrębniona pod względem finansowym i rachunkowym z działalności Instytutu w zakresie jego zadań, w szczególności działalność wydawnicza, szkoleniowa i wynajem pomieszczeń; działalność gospodarcza nie może być finansowana z dotacji podmiotowej i dotacji celowej z budżetu państwa, a dochód z niej ma służyć wyłącznie realizacji zadań Instytutu określonych w art. 3 ust. 2),
- 4) środki finansowe pochodzenia zagranicznego, w szczególności środki finansowe z funduszy Unii Europejskiej lub z krajowych i międzynarodowych projektów i programów badawczych,
- 5) przychody ze sprzedaży albo z tytułu przekazania do odpłatnego użytkowania rzeczowych składników majątkowych będących własnością Instytutu,
- 6) darowizny, spadki i zapisy,
- 7) odsetki od wolnych środków przekazanych w depozyt zgodnie z przepisami ustawy o finansach publicznych, ponadto mogą to być przychody z innych tytułów.

Instytut może ustanawiać i finansować stypendia, ze środków z funduszu stypendialnego, dla osób należących do Polonii, Polaków zamieszkałych za granicą oraz osób nieposiadających polskiego pochodzenia. Stypendia mogą otrzymać osoby zaangażowane na rzecz podtrzymywania polskiej tożsamości narodowej oraz więzi z Ojczyzną lub osoby zaangażowane na rzecz nauki języka polskiego.

Ustawa ustala na lata 2022–2031 maksymalny limit wydatków budżetu państwa będących skutkiem finansowym realizacji zadań wynikających z ustawy, przyjmując, że jeszcze w 2022 r. wyniesie on 14 925 000 zł.

Ustawa nowelizuje także:

- ustawę z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (zwolnienia stypendiów ustanowionych i przyznanych przez Instytut),
- ustawę z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (dyrektor Instytutu

zostaje objęty zakresem definicji osoby publicznej, obowiązanej do złożenia oświadczenia lustracyjnego) oraz

– ustawę z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym w zakresie katalogu państwowych osób prawnych.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Rządowy projekt ustawy wpłynął do Sejmu 1 września 2022 r. (druk nr 2588). Na 62. posiedzeniu Sejmu przeprowadzono I czytanie, a następnie prace legislacyjne prowadzono w Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży. W dyskusji podczas I czytania złożono wnioski: o odrzucenie projektu ustawy w I czytaniu, o skierowanie projektu ustawy dodatkowo do Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży oraz Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Wnioski te zostały odrzucone.

Komisja Edukacji, Nauki i Młodzieży przygotowała sprawozdanie zawarte w druku nr 2665, zawiera ono 3 wnioski mniejszości (dotyczące zmiany patrona Instytutu oraz wymagań co do kwalifikacji dyrektora Instytutu i wprowadzenia kadencji dla jego urzędowania).

II czytanie projektu odbyło się na 63. posiedzeniu Sejmu 7 października br. Ponieważ zgłoszono wniosek o odrzucenie oraz poprawkę (dotyczącą wynagrodzenia Dyrektora Instytutu), projekt skierowano ponownie do Komisji w celu przedstawienia sprawozdania dodatkowego. Sprawozdanie zawiera druk nr 2665-A, Komisja rekomenduje Sejmowi odrzucenie zarówno wniosku, jak i poprawki.

Sejm odrzucił wniosek o odrzucenie projektu, wnioski mniejszości oraz poprawkę. Za przyjęciem ustawy w brzmieniu zawartym w druku nr 2665 głosowało 253 posłów, 167 było przeciw, 25 wstrzymało się od głosu.

III. Uwagi szczególne

Ustawa nie budzi zasadniczych zastrzeżeń legislacyjnych, niemniej należy zwrócić uwagę na kilka kwestii.

1. W art. 9 ust. 1 we wprowadzeniu do wyliczenia należy rozważyć skreślenie zbędnego fragmentu przepisu – wymieniane zadania determinują obowiązki Dyrektora Instytutu, jest to logiczna oczywistość:

Propozycja poprawki:

– w art. 9 w ust. 1 we wprowadzeniu do wyliczenia skreśla się wyrazy „i obowiązków”;

2. W art. 22 w ust. 12 i w art. 24 w ust. 9 ustawa przyznaje wynagrodzenie członkom komisji ekspertów (oceniającym wnioski o stypendia) oraz komisji konkursowej i komisji ekspertów (oceniającym wnioski o wsparcie w formie dotacji celowej na zadanie lub nieodpłatne użyczenie nieruchomości), odnosząc to wynagrodzenie do *minimalnego wynagrodzenie za pracę wypłacanego na warunkach określonych w umowie*. Należałoby dokonać doprecyzowania:

Propozycja poprawki:

– w art. 22 w ust. 12 i w art. 24 ust. 9 po wyrazach „wynagrodzenia za pracę” dodaje się wyrazy „ustalonego w ustawie z dnia 10 października 202 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. z 2020 r. poz. 2207)”;

3. W art. 23 w ust. 1 trzykrotnie powtarza się pojęcie *wspierać* (w różnych formach: czasownikowej i rzeczownikowej („wspierać”, „wspieranie i „wsparcie” – "Instytut może *wspierać* przedsięwzięcia na rzecz *wspierania* języka polskiego za granicą w formie" [...]), zwanych dalej "*wsparcie*"), wskazane jest wyeliminowanie jednej z nich:

Propozycja poprawki:

– w art. 23 w ust. 1 we wprowadzeniu do wyliczenia skreśla się wyraz „wspierania”;

4. W art. 24 w ust. 2 użyta forma modalna – [Instytut] „**nie może** udzielić wsparcia”, podkreśla niemożliwość, podczas gdy należy zawrzeć kategorię stwierdzenie („**nie udziela**”), ponieważ przepis jednoznacznie określa uzasadnione i niekontrowersyjne przesłanki nieudzielenia wsparcia przez Instytut (jak np. skazanie prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne czy przestępstwo skarbowe albo zaległości z tytułu należności publicznoprawnych.).

Propozycja poprawki:

– w art. 24 w ust. 2 wyrazy „nie może udzielić” zastępuje się wyrazami „nie udziela”,

5. Wymagałoby rozważenia dokonanie korekty językowej dotyczącej pisowni w określeniu osoby patrona Instytutu – wielką literą, tj. *Świętego* Maksymiliana Marii Kolbego, podczas gdy ustawa posługuje się literą małą. W nazwach własnych – nazwach osobowych, odnoszących się do osób uznawanych za *święte*, jeśli nie stosuje się formy skróconej „św.”, a ustawa właśnie posługuje się formą *pełną*, powinno się używać wielkiej litery w stosunku do tego przymiotnika. Wielka litera w przymiotniku jest uzasadniona tym, że słowo *święty* jest częścią składową nazwy identyfikującej nie tylko postać Maksymiliana Kolbego (nazwa własna osoby świętej), lecz także w przypadku niniejszej ustawy wchodzi w skład innej nazwy własnej tj. Instytutu. Zgodne z zasadami poprawnej pisowni jest pisanie słowa „święty” wielką literą, jeżeli dotyczy nazw ulic, kościołów czy zgromadzeń zakonnych, jak np. kościół Świętego Piotra i Pawła, sobór Świętego Izaaka czy ulica Świętego Jana, jeżeli zaś pełną wersję słowa „święty” zastępuje skrót „św.”, wówczas używa się małej litery: sobór św. Izaaka, ulica św. Jana ¹⁾. Ustawa posługuje się pełną, a nie skróconą formą słowa „święty”.

Propozycja poprawek:

- w ogólnym określeniu przedmiotu ustawy wyraz „świętego” zastępuje się wyrazem „Świętego”,
- w art. 1 wyraz „świętego” zastępuje się wyrazem „Świętego”,
- w art. 27, w pkt 39h wyraz „świętego” zastępuje się wyrazem „Świętego”,
- w art. 28 w pkt 1, w art. 61d wyraz „świętego” zastępuje się wyrazem „Świętego”,
- w art. 29 w pkt 11d wyraz „świętego” zastępuje się wyrazem „Świętego”.

Bożena Langner

Główny legislator

¹⁾ za: Mirosław Bańko, PWN, poradnia językowa (<https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/Swiety-Mikolaj-i-Myszka-Miki;5788.html>, Święty Mikołaj i Myszka Miki, 21.12.2004) oraz Adam Wolański (<https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/Swiete-Jozef-ale-sw-Jozef;20350.html>, 7.07.2020).